

CONSENT TO MARRIAGE OF THE INTENDING SPOUSES

Viorica-Mihaela FRÎNTU
Lecturer PhD.

Faculty of Education Sciences and Public Management
“Constantin Brancusi” University of Targu-Jiu

ABSTRACT: *The consent to marriage refers to the manifestation of the intending spouses' will, through which they express their decision to marry each other and thus, to found a family. The consent to marriage shall cumulatively meet the following requirements: to exist; to come from a mentally competent person; to be free, namely it should not be affected by vices; to be full, namely it should not be subject to some conditions, deadlines or charges; to be personally expressed by the intending spouses; to be expressed before the state register and two witnesses; to be publically expressed; to be express; to be expressed by the intending spouses under the same circumstance; to be current[1].*

KEY WORDS: marriage, civil code, consent

Consimțământul la căsătorie reprezintă manifestarea de voință a viitorilor soți, prin care își exprimă decizia de a se căsători unul cu celălalt și de a întemeia, astfel, o familie [2].

Cerința consimțământului este prevăzută de numeroase acte normative interne și internaționale, precum următoarele: art. 48 alin. 1 din Constituție [3]; art. 258 alin. 1, art. 271 și art. 287 din Codul civil [4]; art. 29 alin. 1 din Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă, republicată [5], cu modificările și completările ulterioare [6]; art. 16 par. 2 din Declarația Universală a Drepturilor Omului [7]; art. 23 par. 3 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice [8]; art. 1 par. 1 din Convenția O.N.U. privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriei [9] etc. [10].

Condiția consimțământului la căsătorie, impusă de actele normative enumerate mai sus, denotă, pe de o parte, libertatea căsătoriei și, pe de altă parte, faptul că suntem în prezența unui act juridic de natură civilă [11].

Potrivit actelor normative interne și internaționale evocate, consimțământul la căsătorie trebuie să întrunească cumulativ următoarele cerințe: să existe; să provină de la o persoană cu discernământ; să fie liber, adică să nu fie afectat de vicii; să fie deplin, adică să nu fie supus unor

condiții, termene ori sarcini; să fie exprimat personal de către viitorii soți; să fie exprimat în fața ofițerului de stare civilă și a doi martori; să fie exprimat public; să fie expres; să fie exprimat de viitorii soți în aceeași împrejurare; să fie actual [12].

Deci, înainte de toate, consimțământul viitorilor soți trebuie să existe.

Încheierea unei căsătorii de către ofițerul de stare civilă în absența materială a consimțământului viitorilor soți este greu de imaginat, căci ar însemna ca ofițerul de stare civilă să încheie căsătoria, deși una sau amândouă persoanele aflate în fața acestuia declară că nu doresc să se căsătorească sau nu răspund în nici un fel (deoarece la actul juridic al căsătoriei tăcerea nu valorează consimțământ) [13].

Situația este mai complexă atunci când, chiar dacă persoanele în cauză exprimă consimțământul lor la încheierea căsătoriei, deci există din punct de vedere material, nu există din punct de vedere psihic. Este cazul alienaților și debililor mintali, precum și a celor lipsiți vremelnic de discernământ. Sunt opriți să se căsătorească, prevăd dispozițiile art. 276 și art. 299 Cod civil, alienatul mintal, debilul mintal și cel care este lipsit vremelnic de discernământ [14].

Alienații și debilii mintali nu se pot căsători nici în momentele în care s-ar dovedi că sunt lucizi și, deci, își manifestă conștient voința, căci legiuitorul împiedică acea căsătorie nu numai pentru că ei nu exprimă, de regulă, un consimțământ valabil, ci și din rațiuni de ordin biologic, căutând a evita o descendență nesănătoasă. Cei lipsiți vremelnic de discernământ sunt opriți să se căsătorească în acele perioade, deci interdicția este relativă. Se află într-o asemenea situație cei aflați în stare de ebrietate totală, hipnoză etc.[15].

Sanțiunea aplicabilă în cazul încheierii căsătoriei de către alienatul sau debilul mintal este nulitatea absolută, avându-se în vedere lipsa totală de discernământ și poate fi invocată de către orice persoană interesată pe calea acțiunii în constatarea nulității. Acțiunea este imprescriptibilă. Sanțiunea își găsește justificarea în aceea că se apără un interes de ordin social, anume acela de a se preveni procrearea unor copii cu deficiențe psihice [16].

În cazul celui lipsit vremelnic de discernământ, nulitatea este relativă și poate fi invocată de cel care a fost indus în eroare, pe calea unei acțiuni în anulare, în termenul de șase luni prevăzut de art. 301 Cod civil [17].

În doctrină, au fost concepute situații care, dacă ar interveni în practică, ar avea valoare de lipsă totală de consimțământ la căsătorie și, în consecință, căsătoria ar fi lovită de nulitate absolută. Aceste cazuri sunt următoarele [18]:

- cazul în care ofițerul de stare civilă declară căsătoria încheiată, însă persoanele care au făcut declarația de căsătorie, sau numai una dintre acestea, nu răspund afirmativ la întrebarea ofițerului de stare civilă sau răspund negativ, ceea ce echivalează cu neexprimarea consimțământului;

- cazul exprimării consimțământului la căsătorie de către alienatul mintal sau debilul mintal (art. 276 Cod civil);

- cazul căsătoriei fictive, care este sancționată cu nulitatea absolută a căsătoriei, apreciindu-se că lipsește total consimțământul la căsătorie, exprimarea consimțământului făcându-se într-un alt scop decât întemeierea unei familii (art. 295 Cod civil);

- exprimarea consimțământului în glumă – *jocandi causa* – deci nu în scopul încheierii efective a căsătoriei, are valoare de lipsă totală de consimțământ la căsătorie și se sancționează cu nulitatea absolută a căsătoriei;

- cazul erorii asupra conținutului obiectiv al manifestării de voință, care intervine atunci când cel ce exprimă consimțământul nu știe că se căsătorește. S-a apreciat că o asemenea situație este destructivă de voință, deci lipsește total consimțământul, fapt ce atrage nulitatea absolută a căsătoriei.

Datorită caracterului conștient și volițional al actului juridic al căsătoriei o condiție prealabilă și *sine qua non* pentru validitatea consimțământului este de a emana de la o persoană cu discernământ, adică de la o persoană care are, în același timp, capacitate intelectuală și capacitate volitivă [19].

Pe de altă parte, consimțământul, pentru a fi valabil, trebuie să fie liber. Consimțământul liber presupune ca voința exteriorizată să nu fie una alterată de viciile de consimțământ.

În materia căsătoriei, viciile de consimțământ sunt, potrivit art. 298 Cod civil, *eroarea, dolul și violența*.

Leziunea nu-și găsește aplicare în această materie, deoarece căsătoria este un act personal nepatrimonial, de stare civilă, neputând fi vorba, așadar, de o „disproporție” considerabilă între prestații materiale [20].

Eroarea, definită în general ca fiind falsă reprezentare a realității în momentul încheierii actului juridic, constituie viciu de consimțământ în materia căsătoriei, numai atunci când privește identitatea fizică a viitorului soț [21] (lucru posibil numai în cazul fraților sau surorilor gemene care se substituie la căsătorie), nulitatea relativă fiind sancțiunea aplicabilă. Nu constituie viciu de consimțământ eroarea asupra identității civile a soțului (de exemplu, faptul că unul dintre soți nu a știut că celălalt soț este divorțat sau că este copil din afara căsătoriei ori a crezut că aparține unei anumite familii) și nu afectează valabilitatea căsătoriei. De asemenea, nu constituie viciu de consimțământ nici eroarea asupra calităților sau însușirilor celuilalt soț (spre exemplu, descoperirea ulterioară a faptului că soțul este violent) [22].

Dolul presupune folosirea unor mijloace viclene sau a unor manopere dolosive de un soț în scopul de a-l determina pe celălalt să încheie căsătoria. În practica judiciară s-a reținut vicierea consimțământului prin dol când starea de graviditate rezultată din relațiile intime avute înainte de căsătorie a fost ascunsă, când a fost ascunsă boala gravă, incompatibilă cu desfășurarea normală a vieții de familie, când s-a ascuns de femeie neputința maladivă de a avea copii sau de bărbat neputința maladivă de a realiza actul sexual. Dolul trebuie să poarte asupra unor calități esențiale ale viitorului soț, pe care dacă le-ar fi cunoscut, nu ar fi încheiat căsătoria. Însă aceste calități trebuie să fie necesare pentru încheierea căsătoriei (de exemplu, starea de sănătate constituie o calitate necesară încheierii căsătoriei, pe când starea materială nu reprezintă o asemenea calitate) [23].

Violența este acel viciu de consimțământ care constă în amenințarea unei persoane cu un rău de natură să îi producă o temere ce o determină să încheie un act juridic, pe care altfel nu l-ar fi încheiat. După natura răului cu care se amenință, violența poate să fie fizică sau morală [24].

În materia căsătoriei, violența fizică este mai greu de realizat, tocmai datorită faptului că exprimarea consimțământului se face în fața ofițerului de stare civilă în măsură să verifice existența acestuia. Pentru a se reține violența ca motiv de anulare a căsătoriei, este necesar ca, în cazul violenței fizice, aceasta să fi avut un anumit grad de intensitate și gravitate care să fi pus pe cel în cauză în situația obiectivă unanim acceptată, de a nu se putea opune căsătoriei. Violența psihică trebuie apreciată ținându-se seama de vârsta, starea psihică, pregătirea și experiența soțului care se consideră victimă a acesteia [25]. În doctrină s-a arătat că „*simpla temere reverențioasă*”, adică teama de a nu mâhni sau jigni o anumită persoană, izvorâtă din sentimentul de respect sau de afecțiune față de părinți ori alți descendenți sau față de rude, nu constituie viciu de consimțământ [26].

Consimțământul este deplin atunci când este pur și simplu, adică nu este afectat de modalități (termene sau condiții ori sarcini) [27].

Conform art. 271 Cod civil, căsătoria se încheie între bărbat și femeie prin consimțământul personal și liber al acestora. Acest text exprimă, pe de o parte, cerința ca viitorii soți să fie de sex diferit și, pe de altă parte, două condiții ce trebuie să le întrunească consimțământul viitorilor soți, adică cerința de a fi personal și liber [28].

Potrivit art. 287 alin. 1 Cod civil, viitorii soți sunt obligați să se prezinte la sediul primăriei, pentru a-și da consimțământul la căsătorie în mod public, în prezența a 2 martori, în fața ofițerului de stare civilă. În conformitate cu alin. 2 al aceluiași articol, cu toate acestea, în cazurile prevăzute de lege, ofițerul de stare civilă poate celebra căsătoria și în afara sediului serviciului public comunitar local de evidență a persoanelor, cu respectarea celorlalte condiții menționate la alin. 1. Prin urmare, consimțământul la căsătorie trebuie exprimat în mod public, în prezența a 2 martori și în fața ofițerului de stare civilă.

Consimțământul trebuie exprimat expres, prin răspunsuri succesive și afirmative ale celor doi viitori soți la întrebarea ofițerului de stare civilă dacă vor să se căsătorească unul cu celălalt. Astfel nu este aplicabil principiul *qui tacet consentire videtur* [29].

Conform art. 30 din Legea nr. 119/1996 privind actele de stare civilă, republicată, cu modificările și completările ulterioare, la încheierea căsătoriei între cetățeni străini sau între aceștia și cetățeni români, dacă nu cunosc limba română, precum și în cazul în care unul sau ambii viitori soți sunt surdomuți, se va folosi interpret autorizat, încheindu-se în acest sens un proces-verbal.

Consimțământul la căsătorie trebuie să fie actual, deoarece momentul exprimării acestuia este chiar momentul celebrării căsătoriei ca *negotium*, conform art. 287 Cod civil [30]. Din acest considerent, logodna, astfel cum este reglementată în Codul civil, nu reprezintă un consimțământ anticipat care să creeze obligația de a încheia căsătoria, de aceea logodnicul care rupe logodna nu poate fi constrâns să încheie căsătoria (art. 267 alin. 1 Cod civil). Logodna nu poate genera prin sine vreun efect juridic raportat la încheierea căsătoriei, ea având un caracter consensual dar neobligatoriu dând naștere cel mult la obligații morale; pentru aceste motive art. 266 alin. 4 din Codul civil prevede că încheierea căsătoriei nu este condiționată de încheierea logodnei. De asemenea, nici consimțământul exprimat în scris, în declarația de căsătorie, nu reprezintă un

consimțământ anticipat deoarece pentru încheierea valabilă a căsătoriei este necesară exprimarea consimțământului în momentul celebrării căsătoriei, în public, în fața ofițerului de stare civilă [31].

Consimțământul trebuie exprimat personal și împreună de către viitorii soți la încheierea căsătoriei (art. 287 Cod civil), fiind exclusă încheierea căsătoriei prin reprezentare.

Convenția O.N.U. privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriilor consacră în art. 1, paragraful 1, obligativitatea prezenței viitorilor soți în fața ofițerului de stare civilă pentru exprimarea consimțământului, însă art. 1 paragraful 2 permite încheierea căsătoriei prin reprezentant numai în cazuri excepționale. Astfel, potrivit art. 1 paragraful 2 din Convenție, prezența uneia dintre părți nu se va cere dacă autoritatea competentă deține dovada că împrejurările sunt excepționale și că această parte și-a exprimat consimțământul său înaintea unei autorități competente și în formele pe care le poate prescrie legea și nu l-a retractat. Cu ocazia ratificării Convenției, România a formulat o rezervă referitoare la celebrarea căsătoriei în absența unuia dintre viitorii soți. Potrivit art. 2 din Legea nr. 116/1992, ratificarea se face cu următoarea rezervă: „România nu va aplica dispozițiile paragrafului 2 din art. 1 din convenție referitoare la celebrarea căsătoriei în absența unuia dintre viitorii soți”[32].

Consimțământul trebuie constatat direct de către ofițerul de stare civilă, care are obligația, conform art. 29 alin. 1 din Legea nr. 119/1996, să vegheze ca acesta să fie liber și deplin exprimat [33].

Consimțământul mai trebuie exprimat în prezența a doi martori, cerință, de asemenea, stipulată de art. 287 Cod civil și de art. 29 alin. 1 din Legea nr. 119/1996. Prezența martorilor la locul și momentul exprimării consimțământului se înscrie în măsurile de publicitate ale căsătoriei și are ca rol asigurarea libertății și caracterului deplin al consimțământului [34].

REFERINȚE

- [1]. See Teodor Bodoașcă, Aurelia Drăghici, Ioan Puie, *Dreptul familiei*, Universul Juridic Publishing House, Bucharest, 2012, p. 55-56.
- [2]. Teodor Bodoașcă, Aurelia Drăghici, Ioan Puie, *op. cit.*, 55.
- [3]. Art. 48 alin. (1) din Constituție: „Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor”.
- [4]. Art. 258 alin. (1) Cod civil: „Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora, precum și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea și educarea copiilor lor”. Art. 271 Cod civil: „Căsătoria se încheie între bărbat și femeie prin consimțământul personal și liber al acestora”. Art. 287 Cod civil: „(1) Viitorii soți sunt obligați să se prezinte împreună la sediul primăriei, pentru a-și da consimțământul la căsătorie în mod public, în prezența a 2 martori, în fața ofițerului de stare civilă. (2) Cu toate acestea, în cazurile prevăzute de lege, ofițerul de stare civilă poate celebra căsătoria și în afara sediului serviciului

public comunitar local de evidență a persoanelor, cu respectarea celorlalte condiții menționate la alin. (1). (3) Persoanele care aparțin minorităților naționale pot solicita celebrarea căsătoriei în limba lor maternă, cu condiția ca ofițerul de stare civilă sau cel care oficiază căsătoria să cunoască această limbă”.

[5]. În Monitorul Oficial nr. 339 din 18 mai 2012.

[6]. Legea nr. 119/1996, republicată, a fost modificată și completată prin: Legea nr. 213/2013 pentru modificarea și completarea Legii nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă (Monitorul Oficial nr. 397 din 2 iulie 2013); Legea nr. 295/2015 pentru modificarea și completarea Legii nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă (Monitorul Oficial nr. 885 din 26 noiembrie 2015); Legea nr. 57/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr. 273/2004 privind procedura adopției, precum și a altor acte normative (Monitorul Oficial nr. 283 din 14 aprilie 2016). Art. 29 alin. (1) din Legea nr. 119/1996: „La încheierea căsătoriei, ofițerul de stare civilă ia consimțământul viitorilor soți, liber și deplin exprimat, în prezența a 2 martori, după care îi declară căsătoriți, le citește dispozițiile privind drepturile și îndatoririle soților din Legea nr. 287/2009, republicată, cu modificările ulterioare, și întocmește, de îndată, actul de căsătorie”.

[7]. Art. 16 par. 2 din Declarația Universală a Drepturilor Omului: „căsătoria nu poate fi încheiată decât cu consimțământul liber și deplin al viitorilor soți”.

[8]. A fost adoptat și deschis semnării, ratificării și aderării de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite prin Rezoluția 2200A (XXI) din 16 decembrie 1966 și a intrat în vigoare la 23 martie 1976, conform prevederilor art. 49. România a semnat Pactul la 27 iunie 1968 și l-a ratificat prin Decretul Consiliului de Stat nr. 212/1974 (Buletinul Oficial al nr. 146 din 20 noiembrie 1974). Potrivit art. 23 par. 3 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice: „Nici o căsătorie nu va putea fi încheiată fără consimțământul liber și deplin al viitorilor soți”.

[9]. Adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la New York, la 10 decembrie 1962, a fost ratificată de România prin Legea nr. 116/1992 (Monitorul Oficial nr. 330 din 24 decembrie 1992). Art. 1 par. 1 din Convenția O.N.U. privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriei: „Nici o căsătorie nu se va putea încheia legal fără liberul și deplinul consimțământ al ambelor părți, acest consimțământ trebuind a fi exprimat de ele însele personal, în prezența autorității competente să officieze căsătoria și a martorilor, în urma publicității suficiente, potrivit dispozițiilor legii.”

[10]. A se vedea Teodor Bodoașcă, Aurelia Drăghici, Ioan Puie, *op. cit.*, p. 55-56.

[11]. Teodor Bodoașcă, Aurelia Drăghici, Ioan Puie, *op. cit.*, p. 56.

[12]. Ibidem

[13]. Alexandru Bacaci, Viorica-Claudia Dumitrache, Cristina Codruța Hageanu, *Dreptul familiei*, Ediția a 7-a, Editura C.H. Beck, București, 2012, p. 23.

[14]. Ibidem

[15]. Ibidem

[16]. Ibidem

- [17]. C.S.J., secția civilă, decizia nr. 152/1990, în V. Bogdănescu, L. Pastor, A.C. Ivanov, A. Pandrea, E. Popa, G. Uglean, E. Cean, I. Ionescu, V. Radu, R. Lazăr, Probleme de drept din deciziile Curții Supreme de Justiție (1990-1992), Ed. Horizonturi, București, 1993, p. 158; C.S.J., secția civilă, decizia nr. 76/1993 (nepublicată) apud Alexandru Bacaci, Viorica-Claudia Dumitrache, Cristina Codruța Hageanu, *op. cit.*, p. 23.
- [18]. Ioan Dorel Romoșan, *Dreptul familiei*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 43.
- [19]. Teodor Bodoașcă, Aurelia Drăghici, Ioan Puie, *op. cit.*, p. 56.
- [20]. Marieta Avram, *Drept civil. Familia*, Editura Hamangiu, București, 2013, p. 54.
- [21]. Marilena Uliescu (coord.), Mircea Duțu, Marilena Uliescu, Bogdan Pătrașcu, Săche Neculaescu, Ionuț Dojană, Tiberiu Țiclea, Filip Pavel, Raluca Dimitriu, Lucia Uță, Iolanda Boți, Gheorghe Buta, Smaranda Angheni, Iosif Urs, Silvia Cristea, Dumitru Dobrev, Dan Lupașcu, Cristiana-Mihaela Crăciunescu, Aurelian Gherghe, Cristian Jora, Mihaela Gabriela Berindei, *Noul Cod civil. Studii și comentarii*, vol. I, Cartea I și Cartea a II-a (art. 1-534), Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 634; Potrivit art. 298 alin. (2) Cod civil: „Eroarea constituie viciu de consimțământ numai atunci când privește identitatea fizică a viitorului soț”.
- [22]. Nadia Cerasela Aniței, *Dreptul familiei*, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 35.
- [23]. *Ibidem*
- [24]. Marilena Uliescu (coord.) și colab., *op. cit.*, p. 636.
- [25]. *Idem*, p. 636-637
- [26]. C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. I, Ed. All, seria *Restitutio*, București, 1998, p. 225 apud Marilena Uliescu (coord.) și colab., *op. cit.*, p. 637.
- [27]. Teodor Bodoașcă, Aurelia Drăghici, Ioan Puie, *op. cit.*, p. 57.
- [28]. *Ibidem*
- [29]. Cine tace pare să fie de acord. Dan Lupașcu, Cristiana Mihaela Crăciunescu, *Dreptul familiei*, Editura Universul Juridic, București, 2011, p. 65.
- [30]. Teodor Bodoașcă, Aurelia Drăghici, Ioan Puie, *op. cit.*, p. 57.
- [31]. Marilena Uliescu (coord.) și colab., *op. cit.*, p. 637.
- [32]. *Idem*, p. 638-639
- [33]. A se vedea Teodor Bodoașcă, Aurelia Drăghici, Ioan Puie, *op. cit.*, p. 57.
- [34]. *Ibidem*. Potrivit art. 288 Cod civil „(1) Martorii atestă faptul că soții și-ai exprimat consimțământul potrivit art. 287. (2) Nu pot fi martori la încheierea căsătoriei incapabilii, precum și cei care din cauza unei deficiențe psihice sau fizice nu sunt apti să ateste faptele prevăzute la alin. (1). (3) Martorii pot fi și rude sau afini, indiferent de grad, cu oricare dintre viitorii soți”.